

GLEDALIŠKI LIST

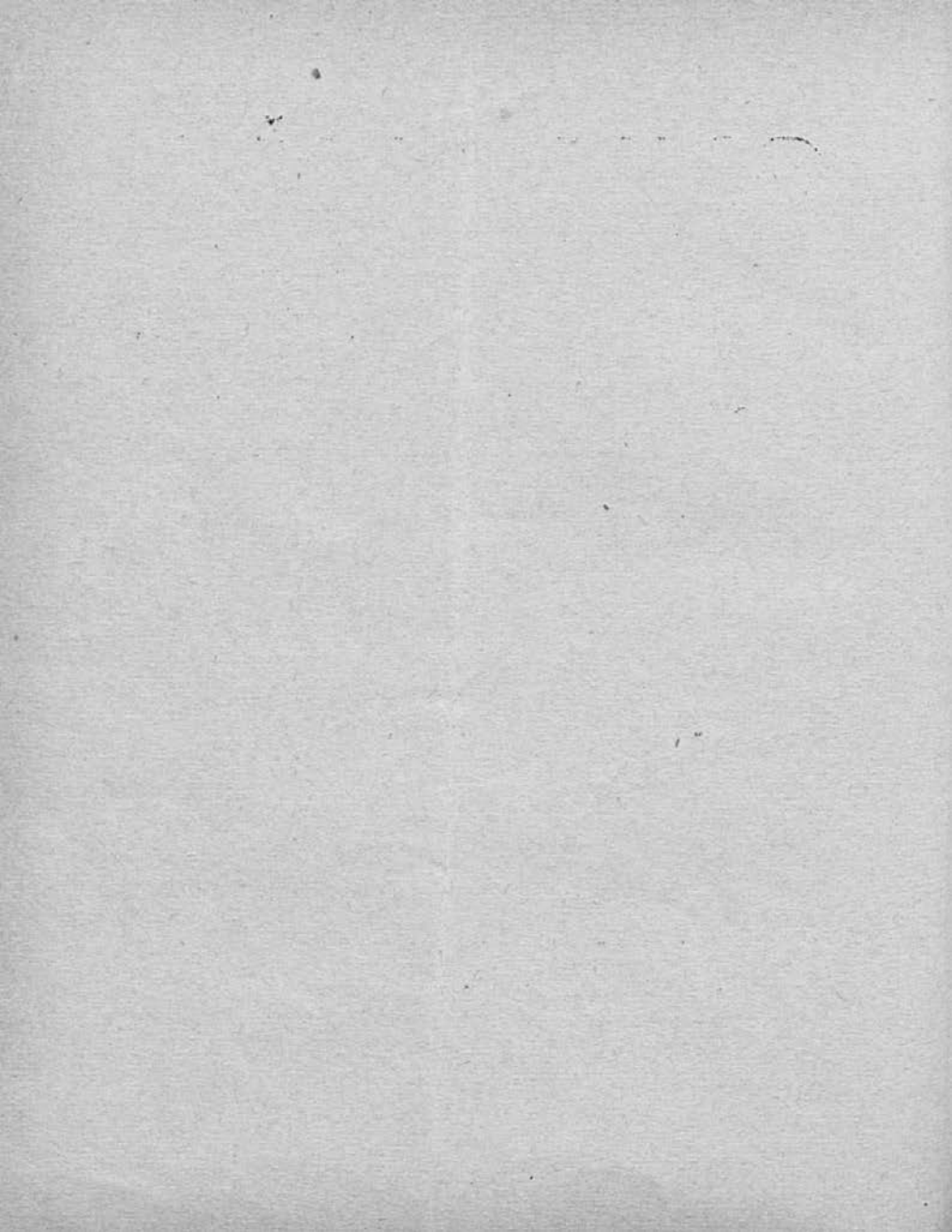
Narodnega gledališča v Ljubljani

1939-40

DRAMA

9 A. AVERČENKO:
KUPČIJA S SMRTJO

Din 2:50



GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1939.40 DRAMA Štev. 9

A. AVERČENKO:

KUPČIJA S SMRTJO

PREMIERA 30. DECEMBRA 1939

Arkadij Averčenko spada med najbolj poljudne in splošno znane ruske humoriste polpretekle dobe. Napisal je ogromno število humoresk in dovtipih listkov, ki so jih tiskali, ponatiskavali in prevajali ruski, srednjeevropski in tudi zapadni dnevniki. Tudi v naših listih je naročnik srečeval in še srečuje njegovo ime zelo pogosto in vsako tako srečanje je zabavno in veselo. Ta humorist je bil član ruske pisateljske generacije, ki danes izumira in ki je po revoluciji živela v emigraciji.

Averčenkov humor se razlikuje od humorja velikih ruskih humoristov in satirikov, kakršni so bili Gogolj, Ščedrin Saltikov in Čehov. Je lahkotnejši in brezskrbnejši od bridkega smeha Gogoljevega, ki je ustvaril nesmrtnne like Revizorja, glavarja, Čičikova, in cele vrste provincialnih uradnikov in samotarskih podeželskih graščakov; siabotnejši je od prodirne in besne satire Saltikova, ki se reži od studa in sovraštva do človeških napak in grdobij; in bolj vesel in površen je kot melanholični humor Čehova, ki se redko zasmije

sproščeno in od lahkega srca. Vsi ti veliki mojstri so s smehom razkrivali človeško dušo, medtem ko gre Averčenko predvsem za veselo igrivost, ki se oslanja zlasti na dovtip in na situacijo.

Z igro »Kupčija s smrtjo« je hotel gladki in prikupni podliskar ustvariti tehtnejšo komedijo. Izbral si je snov, ki mu je dajala možnost, da bi s humorjem in duhovitostjo pokazal pravi obraz človeške lakomnosti in grabežljivosti. Snov njegove komedije je življenjsko zavarovanje, ki je pred leti tudi pri nas marsikomu nudilo priliko za neokusne »kupčije s smrtjo«. Toda videti je, kakor da bi bil Averčenko predobrodušen za to malodane pošastno snov. Izognil se je veliki možnosti in je rajši izbral prikupnejšo. Njegovo delo ni komedija človeške lakomnosti, marveč komedija napol čudaškega trgovca, maničnega zavarovalnega agenta in spet nekoliko čudaškega literata, ki mirno in brezbrizno gleda in dopušča kupčijo s svojo smrtjo.

Tako je nastala komedija, ki je zabavna in v katero je vpletena tudi vesela ljubavna zgodba s srečnim izidom. Odlikujejo jo vse Averčankove vrline: sveža dovtipnost, neizčrpana humoristična domiselnost, zabavne situacije in vsa lahkotna dobrodušnost njegovega humorja, za katerim pa se tukaj skoraj grozeče čutijo velike možnosti, ki so skrite v snovi. Averčenko se giblje med njimi, se jih zdaj pa zdaj rahlo dotakne, vendar jih ne razgiblje in ne izkoristi, marveč ostane zvest svoji naravi, ki je igriva, brezskrbna in prikupno poljudna. J. V.

A. Averčenko: Kupčija s smrtjo

A. Averčenko je nekak naslednik in dedič znamenitega ruskega feljtonista Doroševiča, ki ji slovel po svojih kratkih črticah v starem moskovskem »Ruskem Slovu«. Napisal je Averčenko sto in sto

zgodbic, majhnih, srčkanih stvaric, katere človek prebere s prav posebno naslado, se fletno nasmehne in reče: »Arkadij, dobro si naredil!« — Ne glede na zabavnost njegovih miniaturic, pa ni mogoče odrekati njegovemu svojstvenemu delu umetniške vrednosti in bogme včasih se približa celo onemu največjemu mojstrstvu, ki ga je Čehov tako sijajno obvladal. Od sodobnikov, ki so hodili nekako ista pota, daleč prekaša Nemca Höllinga in Francoza Viktorja Auburtina, kajti njegova šala in dovtip sta pogosto jedka in prideta že v rajone sodobne satire.

*

»Kupčija s smrtjo« je edino njegovo dramsko delo in je prešlo z uspehom vse odre, lahko bi rekli vseh evropskih narodov. Nastalo je delo v oni svojevrstni dobi, katera je dvignila tudi pri nas mnogo vrišča, hrupa in celo opravičenega ogorčenja — doba ko so zagonetni in brezvestni špekulanti navajali in zavajali ljudi, da so se zavarovali za visoke vsote, odnosno so zavarovali starčke in bolnike, in računali, da jim bo smrt odprla vir dohodkov in premoženja.

To uporabi Averčenko kot osnovno idejo in za hrbtnico svoje igre, ki jo imenuje »Igra s smrtjo«.

*

A ne samo to je Averčenko važno! Poleg spretno zgrajene komedije, v kateri se odigrava vse popolnoma logično in nepretirano realistično, ustvari vrsto tipov, ki so živi in dognano risani. Vsi ti tipi so obdelani z ono minucioznostjo in izdelanostjo, kot jo more imeti le pisatelj, katerega glavna moč leži v majhni zgodbi, kajti tam se je naučil s kratkimi potezami in malo sredstvi, povedati mnogo.

Tu imamo starega Taldikina, fantasta, ki je napol umetnik, napol kupčijski človek, vendar poslednji vselej propade na račun prve-

ga. Dober človek je in težko mu je pri srcu, ko se bori med izgledi narediti dobro kupčijo in pa med ceno, ki jo mora plačati zato nekdo drugi. Te scene so gotovo najvrednejše in imajo v sebi nekaj fantastično pošastnega. —

Tudi oba agenta - konkurenta Glibovič in Notkin sta iz dobrega testa. Njun poklic ju naredi vsa pretkana in navihana, da jima ni nobeno sredstvo preslabo, s katerim naskočita svoje žrtve za zavarovanje. Ljubezen, očetovske brige, skrb za otroke, za bodočnost, vse to so jima zanjke in pasti, v katere padajo in se zapletajo, nič hudega sluteči ljudje. Ljudje pa so zanju nepodpisana polica na smrt ali doživetje.

Nasprotno plat, ki pa hočete življenje šele živeti, tvorita pa zdrava napol kmečka Zoja in bolni pisatelj Kazancev. Iz te bolezni, ki mu daje možnost živeti še tri mesece, naredi Zoja s svojo deklisško ljubkostjo — čednost, ki se sprevrže v ljubezen, v zdravje in v vero v življenje.

*

Averčenko je tudi pri nas znan pisatelj. Zato bo dobrodošla njegova komedija vsem onim, ki ljubijo duhovitost in blesteče domisleke ruskega kozerja.

Ost.

Agent v navdušenju

Glibovič:

Pardon gospa! Mene lahko psujete in ponižujete, kolikor hočete, ampak našo družbo, prosim, pustite pri miru! Ali mislite, da letamo, tekamo, se uničujemo in delamo čudeže — samo zaradi denarja? — Ali zares ne morete dopustiti, da bi bilo v takem poslu tudi nekaj fanatizma in poezije. Poglejte, na primer: vi greste po

ulici in vidite človeka, ki se vam bliža. Kaj je ta človek za vas? Nič, fikcija. Navaden pasant, ki ga lahko vzame vrag. Zame pa je vsak pasant surov, neobdelan material. Zato tudi takoj začnem pogovor ž njim. Predstavim se... Očaram ga. Vedno bolj se zapleta v pajčevino, utrujen je, omehčan z mojimi toplimi besedami. In naenkrat — lop! (Kriči kot v ekstazi) Muha je ujeta, pogledajte jo, kako brenči in cepeta v mojih izvežbanih šapah... Aha, imate! Zdaj ti že pokažem! Ali hočeš živeti in dočakati izplačilo tvojega zavarovanja? Na koliko? Na pet? Na deset let? Ali za primer smrti? Čakaj! Počakaj! Kam se ti pa mudi? Ne boš se izmuznil, bratec! Stoj! Končano! Oprostite! Še sam ne ve, kdaj se je zavaroval. Samo težko diha, kakor utrujen konj. Jaz pa svež, boder, energičen — ponujam, letim naprej k drugemu, k tretjemu, k četrtemu. Prijateljstvo, zakonska ljubezen, materinska čustva — vse to se vsiplje v en sam lonc našega čudovitega »Prometeja«. Potem se pa vse to razdeli v tisoč in tisoč polical po vsej zemeljski obli. Same police, police in police! O, moj Bog! Če bi vedeli, koliko nezavarovanih ljudi se še potika po svetu!

Olga Grigorijevna! Ali ne razumete, draga moja, da bi me ne bili pustili niti čez prag, če ne bi bil prišel k vam skozi vaše srce, temveč skozi vrata kot navaden, povprečen agent za življenjsko zavarovanje. Jaz sem človek dela. Kajti to je moja dolžnost. Nisem grd človek, znam govoriti in moja sfera je v glavnem — sfera srca. Ali ni to tragedija, da moramo na dolgo in na široko tolmačiti ljudem njihovo lastno korist? To se pravi vleči človeka za lase v nebeško kraljestvo. Samo premislite: tudi vi imate družino, imate otroke, ki niso preskrbljeni. Če se pa pri nas zavarujete, morate periodično vlagati manjše vlote, sicer vam zažugamo in vas prisilimo do tega. Če prenehate plačevati, bodo vaši otroci, vaša mala deca, vaši drobni, nežni...

Prav, prav! Pa naj jih vzame vrag! No, dobro torej! Če je stvar taka, zavarujte sami sebe, da pozneje lahko dobite zavarovalnino. (*Nervoosno in ljubeznivo.*) Recimo, plačujte kakih deset let čisto majhne, najcene obroke. Če bi jih vlagali v banko, bi jih spričo človeške slabosti prav gotovo kedaj kaj dvignili, če so pa denarni v naših rokah, jih živ vrag...

Ob stopedesetletnici slovenske drame

28. XII. 1789 — 28. XII. 1939.

Dne 28. t. m. je proslavilo Narodno gledališče v Ljubljani stopedesetletnico prve slovenske gledališke predstave z uprizoritvijo Linhartove »Županove Mice«, ki je bila kot prva slovenska igra uprizorjena 28. decembra leta 1789. v ljubljanskem Stanovskem gledališču. Slavnostni govor pred predstavo je govoril član slovenske akademije, univerzitetni profesor dr. Fr. Kidrič. Uprava Narodnega gledališča in ravnateljstvo Drame pa sta na tiskanem sporedu objavila naslednje spremne besede:

Komu Matiček, Micka, hči župana,
ki mar mu je slovenstvo, nista znana?

V letu 1789., v letu velike francoske revolucije, ki je prinesla svobodo ljudskim množicam, se je v Ljubljani, na deskah, ki pomenijo svet, odigrala druga tiha, skromna revolucija, nemara ne brez boja, toda ljubeznivo in vedro, kakor se vrše vsi prevrati, ki izvirajo iz duha in veljajo duhu. Dne 28. decembra tistega leta je bila v ljubljanskem Stanovskem gledališču igrana Linhartova »Županova Micka«, prvo slovensko dramsko delo in prva igra, ki se je v slovenščini igrala v gledališču. To dejanje je zmagovito zaključilo pohod v stran potisnjene, zanemarjene in zatirane slovenskega

jezika, ki se je od Trubarjevih časov prebijal do tega, da bi postal izraz slovenskega duha in nosilec slovenske kulture. Narod brez pripovedništva in brez drame po Levstikovem mnenju ne more govoriti o svoji književnosti. Z »Županovo Micko« je Linhart postavil temelj naši dramatik.

Njegov prvenec ni izviren, a presajen je z roko genialnega oblikovalca narodne usode. Zakaj »Županova Micka« ni samo resnično podomačena in poslovenjena, marveč je izbrana z umom človeka, ki je čutil svoj čas, svoj narod in kulturne možnosti v njem. V tej preprosti igri se kakor v Beaumarchais-jevi komediji čutijo velike socialne napetosti tistega časa, nasprotstvo med stanovi, ki je pri nas bilo hkratu tudi narodno, kajti ljudstvo je v našem svetu pomenilo slovenstvo in gospoda nemštvo. Linhart je pogumno stopil na stran ljudstva in slovenstva.

Ravno tako je prva slovenska igra genialno izbrana s stališča kulturne ravni, iz katere in za katero je nastala. Njeno središče je kmečki svet v njegovih stikih z gospodo. S to snovjo je Linhart zadel možnost, ki jo je videl sedemdeset let kasneje Fran Levstik, ko je ugibal o snovi slovenske dramatike: »Sam širokopleči kmet brez težave pripoveduje svoje proste misli v prosti besedi, in slovenski dramatik bi le same kmečke značaje lahko obrazil po življenji in naravi. — Ko bi gledališče imeli, morda bi se naredile kake vesele igre iz kmečkega življenja...«

Tako podaja ustanovitelj slovenske drame roko največjemu slovenskemu literarnemu vodniku. Dal nam je delo, ki je veljalo svojemu času, a je ostalo vsej bodočnosti tega naroda. Bilo je vogelni kamen tedanjega narodnega življenja in je ostalo vogelni kamen njegovi kulturi. Če tega borca in njegovo delo danes časti Talija, kakor v nagrobnem napisu prorokuje Prešeren, če ga časti slovenska Talija, ga časti v imenu vsega slovenskega naroda, h kateremu se je

v »Županovi Micki« tako samozavestno in ljubeznivo priznal in čigar jeziku je s svojo vedro revolucijo prinesel višjo veljavo in svobodo v svetu duha in kulture.

Uprava Narodnega gledališča in ravnateljstvo Drame.

Prihodnji dramski spored

Dramsko osobje študira pod vodstvom režiserja dr. Br. Krefta originalno komedijo Ferda Kozaka, ki bo imela svojo krstno predstavo proti sredi tega meseca. Kozakova komedija se vrši v malomeščanskem, predmestnem slovenskem življenju, v čigar središču stoji slovenski inteligent, idealist čisto našega kova, idealist, ki se je umaknil iz življenja in se zaprl v svoj čudaško in nebogljen visokoumni svet. Komedija kaže prebujenje tega človeka v trdo realnost, kjer podleže v prvem srečanju z resničnostjo. V glavnih vlogah: Nablocka, M. Danilova, Simčičeva, Gregorin, Cesar in Sever.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.



LEKARNA
Mr. A. USTAR
LJUBLJANA
nasproti glavne pošte

Oddajajo se zdravila no recepte vseh bolniških blagajn. — Priporoča malinovec pristen, naraven v vseh množinah. — Orig. norveško ribje olje, sveže, naj-finejše vedno v zalogi. — Naročila točno po povzetju!



Klavirje, gosli, čela, saksofone, trompete, klarinete, Hohner harmonike in vse glasbilne potrebščine od šolskih do prvovrstnih izdelkov kupite najceneje pri

WARBINEK
MIKLOŠIČEVA 4

Garantirano mojstrsko popravilo in izboljšanje glasu pri vseh glasbilih

A. JANEŽIČ

Galanterijske in modne potrebščine

Šolske, pisarniške in knjigoveške potrebščine na debelo in na drobno

LJUBLJANA
FLORJANSKA ULICA 12 - 14

Knjigoveznica, industrija šolskih zvezkov in poslovnih knjig

Kupčija s smrtjo

KOMEDIJA V TREH DEJANJIH. SPISAL ARADIJ AVERČENKO. PREVEDEL R. PREGARC.

REŽISER: PROF. O. ŠEST.

Taldikin	Lipah
Kazancev	Jan
Glibovič	Daneš
Usikov	Jerman
Notkin	Presetnik
Haričkin	Bratina
Olga, žena Taldikina	Gabrijelčičeva
Zoja, sestrična Taldikina	A. Levarjeva
Mina, guvernanta	V. Juvanova
Ariša	Rakarjeva
Nosač	Vertin

Godi se v Rusiji po svetovni vojni.

Blagajna se odpre ob pol 20.

Začetek ob 20.

Konec ob pol 23.

Parter: Sedeži I. vrste	Din 25—	Lože v parterju (4 sebe)	Din 90—	Balkon: Sedeži I. vrste	Din 18—
" II.-III. vrste	" 24—	" v l. redu (4 sebe)	" 90—	" II. "	" 14—
" IV.-VI. "	" 22—	" balkonske (4 sebe)	" 60—	Galerija: Sedeži I. vrste	" 12—
" VII.-IX. "	" 20—	Dodatni ložni sedeži v parterju	" 20—	" II. "	" 10—
" X.-XI. "	" 18—	" v l. redu	" 20—	" III. "	" 8—
" XII.-XIII. "	" 16—	balkonski	" 15—	Galerijsko stojišče	" 2—
				Dijaško "	" 4—

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki kassji v opernem gledališču od 10. do pol 1, in od 3. do 5. ure.
Predpisana taksa za penzije in invalidnosti je vračunana v cenah.

OB
LEPI
GLASBI,
SLADKE
BON-
BONE!

Bon-Bon

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA 30

Izbira keksov, bonbonov, čokolade, desertov in likerjev



Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 16

Š U M I

ČOKOLADA, BONBONI, FINO PECIVO,
BONBONIERE, LIKERJI, I. T. D. I. T. D.
VEDNO SVEŽE BLAGO - TOVARNIŠKA ZALOGA

GRADIŠČE ŠTEV. 7 - 9
POLEG DRAME